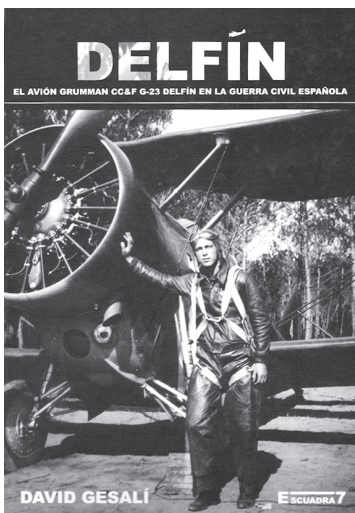

Delfín, el avión Grumman CC&F G-23 en la Guerra Civil española

David Gesalí Barrera

Edició a cura de David Gesalí, Cerdanyola del Vallès, 2005. 345 pàg.

Ressenya

Joan Garriga i Andreu

Historiador

L'aparició, els darrers anys, de diverses publicacions sobre el conflicte de 1936-1939 és una demostració clara de l'interès per una guerra i una revolució que convulsionaren Europa i que precediren la II Guerra Mundial. L'estudi d'aquest període, que per causa de la dictadura havia estat portat a terme especialment per analistes estrangers, ha pres categoria important en la investigació i en la divulgació al nostre país i a la resta del territori de l'Estat espanyol, acompanyat, també és just assenyalar-ho, per la voluntat de facilitar l'ús d'arxius, fer debats oberts i plurals sobre el tema, i transcriure memòries orals. El balanç dels treballs apareguts és abundant, i la precisió sobre les causes, la interpretació i les seqüeles del conflicte fa palesa una bona mostra erudita, al costat, també cal indicar-ho, de publicacions de vegades massa poc elaborades, poc fonamentades i àdhuc revisionistes. Per altra banda, estils periodístics i narrativa històrica en forma novel·lada, contribueixen a construir un relat més global i vist des de diverses posicions, d'un període traumàtic que necessita ser analitzat de manera aprofundida i desapassionada, encara que sigui un exercici difícil de fer.

David Gesalí forma part d'un grup d'historiadors que s'han dedicat a investigar pregonament el conflicte, i ho ha fet i continua fent-ho amb estudis sobre l'actuació de l'aviació i sobre aspectes relacionats amb l'aeronàutica del moment. Són prou coneguts els seus treballs sobre els camps d'aviació de la Garriga/Llerona, Cardedeu, Montmeló/Montornès, i les seves publicacions relacionades amb la batalla de l'Ebre. Gesalí, a més, forma part d'un col·lectiu d'historiadors que fan públiques les seves recerques i opinions en debats i cursos o jornades dedicades a la temàtica esmentada. No és sobrer que assenyali que en alguns arxius com el de Villaviciosa de Odón (Madrid) o d'Àvila, amb uns fons molt importants sobre l'aviació, sigui un historiador de referència. I és que Gesalí pot facilitar una munió de dades sobre tipus d'avions, noms d'aviadors, organitzacions i actuacions de vols, atacs i resultats relacionats amb el sistema aeronàutic republicà o faccions del període bèl·lic. Gesalí, que per dir-ho de forma gràfica, disposa d'un arxiu mental d'alta capacitat i definició, pot indicar seccions d'arxius de diversos llocs, o per exemple tipus d'avions existents a Cuatro Vientos (Madrid),

que faciliten enormement la feina als poc avesats en l'especialitat de la guerra a l'aire. Això permet disposar d'uns coneixements pràctics i ràpids per anar a les fonts d'investigació. Erudit sobre el tema i persona que va directament per feina, té molt clara la tasca que fa, ja que sense espantar-se, divulga les dades sense pensar si el negoci editorial li serà gaire rendible, convençut com està que els seus treballs són per fer-los públics i no per quedar en un calaix o en un cercle limitat d'historiadors.

Em semblava necessari donar algunes referències professionals i personals de l'historiador David Gesalí, per entendre millor el treball que aporta en el seu llibre, editat per ell mateix i aparegut el desembre de 2005, *Delfín, el avión Grumman CC&F G-23 en la Guerra Civil española*.

Aquest tipus d'avió, molt important durant la Guerra Civil, era força desconegut quant a història i característiques, malgrat que els Delfín van ser l'única unitat aèria de la República que va estar organitzada com a grup, que no va disposar de material soviètic i que, a més, va tenir una notable activitat al front. Tot això és el que Gesalí va bastint en la seva investigació, que ha durat quatre anys, per fer-nos l'explicació sobre els primers contactes per a l'adquisició dels avions i sobre el muntatge i la formació del grup. Vic, Celrà, la descripció del camp i la formació i els entrenaments a Cardedeu i les primeres missions sobre Barcelona, són explicades a bastament des dels inicis de les activitats militars al costat de relats d'aspectes de la vida quotidiana dels aviadors.

En capítols successius, les composicions de les esquadretes del Grup 28 i les primeres activitats a València, Cartagena i Extremadura fins a la dissolució del Grup 28 i el transvasament cap al Grup 71 –un episodi que, segons Gesalí explica a la pàgina 147, encara

no s'ha aclarit del tot– serveixen per seguir la història de combats, i diversos aspectes tècnics i drames humans lligats amb el conflicte.

En altres capítols, les accions del Grup 71 fins a la retirada militar, amb indicacions de llocs de reunió, entre altres Cardedeu, i les seqüències bèl·liques que tingueren lloc de manera molt particular a Cartagena, els combats de febrer i març de 1939 fins a la desfeta total republicana, amb fugides cap a Orà o el retorn d'alguns a Catalunya salvant mil perills, són les aportacions interessants i documentades que fa l'autor fins a emplaçar-nos en un període curiós, poc sabut també, com és el de la recuperació dels Grumman a Catalunya i Orà i els serveis que prestaren durant els primers moments de la postguerra. També ho és per saber el destí d'altres G-23 que passaren per països com Canadà, Mèxic, Nicaragua i el Japó, fet que demostra la seva vàlua durant la guerra i la seva resistència a desaparèixer com a màquina d'un valor cotitzat i –per què no assenyalar-ho– d'història aeronàutica difícil d'esborrar.

El llibre, a més, inclou unes valoracions que acaben de complementar de manera positiva el treball d'investigació de David Gesalí. En el darrer capítol, una gran quantitat de dades sobre el G-23 aportades pels seus tripulants ens apropen una mica més a les característiques tècniques de l'aviació. Valoracions positives i altres que no ho són tant, que tenen el valor de ser aportades per persones enteses i que no s'amaguen d'indicar pros i contres d'unes aeronaus amb les quals volaren, s'arriscaren i feren diverses accions bèl·liques durant molt temps. La duresa del material, les característiques del vol, del motor, de l'armament i una valoració general, són proves ben clares del coneixement dels pilots i tècnics sobre la màquina. Tampoc s'està Gesalí de deixar d'aportar, en les

seves investigacions, moltes dades comparatives entre diversos models d'avions, fet que permet ampliar els coneixements sobre diversos aparells que actuaren durant el conflicte.

Sens dubte és un treball rigorós quant a documentació i el resultat de la informació és abundant, i com que Gesalí no l'escatima a l'hora de donar-la, els annexos acaben d'exhaurir les aportacions fetes amb anterioritat en el cos del llibre. Uns annexos de gran valor, especialment per les biografies dels integrants del Grup 28 i d'unitats posteriors.

Què més es pot assenyalar? Doncs l'abundant material fotogràfic, croquis i notes que s'inclouen en el llibre el fan encara més interessant. El valor addicional que sempre aporta el suport fotogràfic es demostra també amb la presència important de fotografies ben documentades. Però hi ha altres aspectes a indicar: fan referència a la narració utilitzada en el treball d'investigació. Tal vegada, com que es tracta d'un tema poc conegut per la gran majoria de persones, és explicat de manera ben entenedora, i tal vegada perquè analitza llocs, decisions i actuacions gens o poc sabudes o divulgades, com per exemple els fets ocorreguts al final de la guerra referits a les revoltes de Cartagena i Madrid, així com la destinació final d'alguns aparells republicans, els successos són explicats documentadament perquè la història sigui entesa i amb possibilitats d'una interpretació correcta. Tot plegat, als interessats en els temes aeronàutics, però també en els esdeveniments militars, polítics i humans del conflicte de 1936-1939, els permet disposar d'un treball que per investigació i aportacions és molt bo, i que contribueix a un millor coneixement d'una època republicana esberlada per una guerra, convertida en una etapa extraordinàriament convulsa i, per raons de la dictadura posterior, tergiversada i massa silenciada.